

Παναγία η Αχειροποίητος: Η θαυμαστή δημιουργία

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

Στο κέντρο της βυζαντινής Θεσσαλονίκης, επί της οδού Αγίας Σοφίας και βορείως της Εγνατίας οδού, βρίσκεται το σπουδαιότερο σωζόμενο δείγμα παλαιοχριστιανικής βασιλικής στη χώρα μας, ο ναός της Παναγίας Αχειροποίητου.

Πηγή: Ιερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης Ο ναός, που ήταν εξ αρχής αφιερωμένος στην Παναγία, ιδρύθηκε περί τα μέσα του 5ου αιώνα πάνω σε ένα συγκρότημα δημόσιων ρωμαϊκών λουτρών (ίχνη τους διατηρούνται στο βόρειο κλίτος του χριστιανικού ναού).

Δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς δόθηκε στο ναό η επωνυμία Αχειροποίητος, που αναφέρεται πρώτη φορά σε έγγραφο του 1320.

Σύμφωνα με μια εκδοχή, το όνομα αυτό σχετίζεται με θαυματουργή εικόνα της Παναγίας δεομένης, που φυλασσόταν στο ναό και συνδεόταν με θαυμαστή (αχειροποίητο, που δεν έχει δηλαδή κατασκευαστεί από χέρι ανθρώπου αλλά από θεία δύναμη) δημιουργία.

Στο ναό ετιμάτο και ο Άγιος Δημήτριος, και γι' αυτόν το λόγο η Αχειροποίητος αποτελούσε κατά τους Βυζαντινούς Χρόνους σταθμό της λιτανείας που πραγματοποιούνταν την παραμονή της εορτής του Αγίου.

Το 1345 έλαβε χώρα μέσα στο ναό η σφαγή των Ζηλωτών της Θεσσαλονίκης.

Η Αχειροποίητος υπήρξε ο πρώτος ναός που αμέσως μετά την άλωση της Θεσσαλονίκης από τους Τούρκους, το 1430, μετατράπηκε από το σουλτάνο

Μουράτ Β' σε τζαμί, γνωστό με την ονομασία Εσκή Τζουμά τζαμί (δηλαδή, παλαιό προσκύνημα της Παρασκευής, εξ ου και ο ναός αναφέρεται από τους πρώτους περιηγητές και λογίους ως ναός της Αγίας Παρασκευής).

Το 1917 η Αχειροποίητος χρησιμοποιήθηκε ως καταυλισμός των πυροπλήκτων της πυρκαγιάς που κατέστρεψε το μεγαλύτερο μέρος της πόλης της Θεσσαλονίκης, ενώ το 1922 βρήκαν σε αυτήν καταφύγιο οικογένειες προσφύγων από τη Μικρά Ασία.

Αφού προηγήθηκαν εργασίες αποκατάστασης, ο ναός αποδόθηκε εκ νέου στη χριστιανική λατρεία, το 1930.

Η Αχειροποίητος έμελλε να υποστεί σημαντικές φθορές από το μεγάλο σεισμό που έπληξε τη Θεσσαλονίκη το 1978. Οι σοβαρές αυτές ζημιές έχουν αποκατασταθεί πλήρως.

Αρχιτεκτονική

Η Αχειροποίητος ανήκει στον τύπο της τρίκλιτης ξυλόστεγης βασιλικής με υπερώα. Ο νάρθηκας, στη δυτική πλευρά, επικοινωνεί με το μεσαίο κλίτος με τρίβηλο.

Δύο κιονοστοιχίες με κορινθιακά κιονόκρανα χωρίζουν τα τρία κλίτη του ναού, από τα οποία το βόρειο απολήγει προς ανατολάς στο μεσοβυζαντινό παρεκκλήσι της Αγίας Ειρήνης.

Στο μέσον της νότιας πλευράς είναι προσαρτημένο μικρό κτίσμα, το οποίο ήταν αρχικά μαρτύριο ή βαπτιστήριο.

Διάκοσμος

Ο ναός της Παναγίας Αχειροποιήτου φέρει γλυπτό, ψηφιδωτό και ζωγραφικό διάκοσμο.

Από το γλυπτό αρχιτεκτονικό διάκοσμο του ναού ξεχωρίζουν οι κίονες και τα σύνθετα κορινθιακά (θεοδοσιανά) κιονόκρανα, που κατασκεύασαν εργαστήρια της Κωνσταντινούπολης σμιλεύοντας το περίφημο λευκό μάρμαρο Προκοννήσου.

Όσον αφορά τα ψηφιδωτά, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν αυτά που ανήκουν στην αρχική φάση του ναού και σώζονται στα εσωράχια των τόξων των κιονοστοιχιών (φυτικά και γεωμετρικά σχέδια, ζώα και χριστιανικά σύμβολα).

Εξάλλου, στις λιγοστές φθαρμένες τοιχογραφίες που κοσμούν το νότιο κλίτος του

ναού (χρονολογούνται στο β' τέταρτο του 13ου αιώνα) απεικονίζονται άγιοι με στρατιωτική ενδυμασία, τμήμα της παράστασης των Τεσσαράκοντα Μαρτύρων της Σεβάστειας.

Πηγή: iellada.gr